

Karadeniz'de Hoca Olmak

Hatıralara Yansıyan Yönleriyle
Yakın Dönemde Dinî Hayat

EDİTÖR

Doç. Dr. Selim DEMİRCİ

Trabzon Kitaplığı: 6
Geleneksel Kültür Dizisi: 2

Yayın Koordinatörü
Erdem Zekeriya İSKENDEROĞLU

Yayın Danışmanı
Emre GÜLSEVER

Karadeniz’de Hoca Olmak
Hatıralara Yansıyan Yönleriyle
Yakın Dönemde Dinî Hayat

Editör
Doç. Dr. Selim DEMİRCİ

Yayın Ekibi
Doç. Dr. Süleyman GÜR
Doç. Dr. ŞenoI SAYLAN
Doç. Dr. Eyüp ÖZTÜRK
Doç. Dr. Fatih TOPALOĞLU
Öğr. Gör. Ahmet Cevdet KARACA

Proje Asistanları
Fatma Rabia DÜZENLİ
Serpil ARSLAN
Cansel AKGÜL

Teknik Destek:
Murat DAVULCU (Yönetmen)
İdris AKYÜZ (Yönetmen Asistanı)

ISBN: 978-975-7770-65-7
TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 48884

Kitap Tasarım
Salih PULCU

1. Baskı, Aralık 2023
Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 117

Baskı-Cilt
Seçil Ofset 100. Yıl Mahallesi
Massit Matbaacılar Sitesi
4. Cadde No: 77 Bağcılar İSTANBUL
Sertifika No: 44903

Trabzon Büyükşehir Belediyesi
Gülbaharhatun Mahallesi
Kahramanmaraş Caddesi No.159
Ortahisar TRABZON
Yayınevi Sertifika No: 48884

Önsöz

Karadeniz’de Hoca Olmak: Hatıralara Yansıyan Yönleriyle Yakın Dönemde Dinî Hayat başlıklı proje, 1900-2000 yılları arası geleneksel İslâmî ilimlerin tedrisine Trabzon özelinde yoğunlaşmıştır. Bu tarihsel süreçte olayların içinde yer alanlar ya da etkin isimlere yetişerek onlara talebe olanların anlatımları merkeze alınarak din eğitimi, dinî tedrisatta öne çıkan isimler, bu hocaları besleyen ilmî damarlar, şehrin bu açıdan ülkemize etki ve katkıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Osmanlı’nın yıkılışını ve Türkiye Cumhuriyeti’nin de kuruluşunu görmüş; yani bir nevi geçiş kuşağı olan kimselere yetişmiş, çoğunlukla 1930-1940 sonrası dünyaya gelen büyüklerimizin birer birer aramızdan çekildiğine üzülen şahit olmaktayız. Onların hocalarına ve kendi hayat serüvenlerine dair anlatacaklarının hem yakın dönem Trabzon hem de ülkemizin yaşadığı siyasal, sosyal, kültürel ve dinî değişimler açısından önemli olduğu düşüncesi, bu projenin hayata geçmesinde belirleyici olmuştur. Bu amaçla bir şekilde dinî gelenekle bağı bulunan veya imam-hatip liseleri, ilâhiyat fakülteleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kurumlara katkısı olmuş bazı isimler tespit edilerek, kendileriyle görüşmeler yapılmıştır. Dönemsel bazı detayları elde etme adına, önceden bir çalışma yapılarak hocalarımıza hazırlanmış bazı sorular yönlendirilmiş olsa da, anlatımın seyri mülâkatları şekillendirmiştir. Yani teknik anlamda yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Proje ekibinin heyecanla giriştiği bu çalışmanın, onlar açısından alışılmış bir akademik faaliyet olmadığı belirtilmelidir. Dolayısıyla ortaya çıkan ürün, daha öncesinde kamera ve yayın tecrübesi bulunmayan bir ekibin mütevazı çalışması olarak görülmelidir. Sürekli video veya film kültürünün her geçen gün çitayı yükselttiği bir ortamda, hocalara dair anlatıları kayda almanın, teknik anlamda “göz dolduracak” çalışma beklentisi doğurması şaşırtıcı bir durum değildir. Ancak bu projenin odağında, ekranı dolduracak veya popüler kültürü besleyecek işlerden çok, bölgeye dair arşiv bırakma amacı yer almaktadır. Yani bu proje, her şeyden önce Trabzon hafızasına katkı sunmak, yakın döneme yönelik akademik çalışmalara veri hazırlamak ve biraz da yaşadığımız coğrafyaya karşı sorumluluğu bir nebze olsun yerine getirmek niyetiyle hayata geçirilmiştir. Uygulama esnasında aşılamaz güçlüklerle karşılaşılmasa da her şeyin beklendiği veya planlandığı gibi yürütülebildiği de söylenemez.

Her çalışma gibi önünüzdeki projenin sınırlarını da çalışmanın “konusu” ve “hedefleri” belirlemiştir. Yani kısaca: Trabzon ve çevresinde dinî hayatın öne çıkan yönleri ve etkin isimlere dair tanıklıklar. Bu hususu tespit noktasında proje ekibinin gözettiği ve tercihte bulunduğu hassasiyetlerin bir eksiklik gibi algılanması doğru olmayacaktır. Mesela ho-

calarımızın da en az bizler kadar hassas olduğu tarihsel kişiler, kurumlar ve bazı kitlesel yapıları doğrudan zan altında bırakacak veya bu anlamda tartışmaya sebebiyet verecek beyanlardan kaçınılmıştır. Bu noktada olgusal durumlara yer verilmesi tercih edilmiştir. Yani yakın dönemin düşünsel tarihi, siyasal hareketleri üzerine çalışan ve belli grupların siyasetle ilişkisi üzerine akademik anlamda yoğunlaşanların bir eksiklik gibi görebileceği kapalı noktalar, projenin kuşatıcı hedefleri ve polemiklerden sakınma anlayışının bir sonucudur. Bu durum akademik tutarlılık ve tarihsel olayları mümkün olduğu kadar müdahalesiz aktarmaya çalışma anlayışından kaynaklanmaktadır. Bu anlamda bizlerle görüşmeyi kabul eden hocalarımızın da yaptıkları konuşmalarda aynı hassasiyetleri paylaştığını gözlemlememiz bizleri fazlasıyla memnun etmiştir.

Proje kapsamında, “Karadenizli Hoca” üst vasfını taşıyan, Trabzonlu kırk hocayla görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin bir kısmı, Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde, bir kısmı İstanbul, Ankara, Bursa ve Sakarya’daki farklı mekânlarda, bir kısmı da hocaların evlerinde gerçekleştirilmiştir. Bizleri evlerinde ağırlayan hocalarımıza ve aile fertlerine misafirperverliklerinden ötürü teşekkür ederiz. Yine bizlere mekân tahsis eden, kurumsal olarak destek olan ilâhiyat fakültelerine, resmî ve özel kuruluşlara şükranlarımızı sunarız. Ayrıca, bazı hocalarımız rahatsız olmalarına rağmen görüşme taleplerimize olumlu cevap vermişlerdir. Bu hocalarımıza hassaten teşekkür eder, her birine sıhhat ve afiyetler dileriz.

Online olarak erişime açılan bu görüşmeler pek çok farklı mekânda ve çeşitli şehirlerde oldukça yorucu bir koşuşturma ile kısa bir sürede gerçekleştirilmiştir. Özellikle resmî işler, kurumsal işleyiş ve beklenmedik bazı olaylar projenin yapılabilmesi için belirlenen sürenin büyük bir kısmından proje ekibini mahrum etmiştir. Bu da, çekimlerin yapılması, kayıtların tek tek gözden geçirilmesi, özel konulara değinen fragmanların belirlenmesi, konuşmaların dökümü, basımı gibi çalışmalarını az bir zamanda ve yoğun bir tempo içerisinde yapmayı gerekli kılmıştır. Dolayısıyla bu proje, sorumluluk olarak proje ekibini bekleyen akademik faaliyetlerin aksamadan yürütülmesiyle birlikte kısa sürecek bir sürede hazırlanmak durumunda kalmıştır. Özellikle dökümlerin kısa sürede okunmasının gerekli oluşunun yanı sıra bunların tashihi ve gerekli bazı müdahalelerin yapılmasının ayrı bir akademik yük olduğu vurgulanmalıdır. Bu anlamda bazı konuşmalara müdahalenin bizi son derece zorladığı belirtilmelidir. Bu zorluklara rağmen bazen yazı dili bazen konuşma dili bazen de ikisi arası bir vasatın öne çıktığı bir kitap teşekkür edebilmiştir. Metinler okunurken zorunlu olarak bazı cümlelere editöryal dokunuşların yapıldığı, ihtiyaç durumunda anlamı bozmayan takdim ve tehirlerle başvurulduğu, tekrarların ve konuşma dilinin bir sonucu olan bazı belirsizliklerin çıkarıldığı göz önünde tutulması beklentimizdir.

Görüşmelerde hocalara; kendi aile fertleri, aile çevresinin ilme ilgisi, çocukluk dönemleri, tahsilleri, hocaları ve yürüttükleri faaliyetlere dair sorular yöneltilmiştir. Onlar da zihinlerinde yer tuttuğu kadar ve bazen de bizim ısrarlı sorularımıza tahammül ederek

hatıralarındakileri aktarmışlardır. Aslında her birinin anlatımından; son bir asrın Trabzon'u, dinî ilimler sahasında önemli isimler ve yeni kurumsal dinî müesseselerin hangi vasatta kurulduğu ve yol aldığına dair bir tablo ortaya çıkmıştır. Bir hocayı ya da tarihsel bir olayı anlatırken her biri kendi veçhesinden baktığı ve bir detaya yoğunlaştığı için bütünün parçaları birleşmiş oldu. Meraklıları adına, yeni açılan imam-hatip liseleri-ilâhiyat fakülteleriyle medreselerin farkları veya benzeştiği hususlara dair ipuçları belirginleşmiş oldu. İlim adamı yetiştiren evler, ilmiye sınıfına mensup aileler, bazı köylerin "karizmatik" kişileri sayesinde bir merkez hâline gelişi, Trabzon'un 1950 sonrası yeni çehresi ve daha gencecik olan imam-hatip liselerinin inşasının hangi şartlarda gerçekleştiği gibi pek çok detay hocalarımızın konuşmalarının satır aralarında ilgililerini beklemektedir. Kısacası bu çalışma, kırk hocanın anlatımından oluşan mütevazı bir arşiv çalışmasıdır. Ayrıca mülâkatların tümünün kayda alınması ve bunların yayımlanması, ilerleyen yıllarda anlatıları daha da anlamlı hâle getirecek, Karadeniz ve Trabzon hafızasının canlı kalmasını sağlayacaktır.

Projenin ifade ettiği anlam, konusu, çıktıkları ve hedeflerinin anlatıldığı bir bölüm ve mülâkatların dökümünden oluşan bu kitap, projeyi kalıcı hâle getirecek unsurlardan birisidir. Özellikle değerlendirmelerin yer aldığı giriş bölümünde, bazı tespitler ve bağlantılarla mülâkatlar için hazırlayıcı bilgilere yer verilmiştir. Projenin akademik değerlendirme kısmı olarak da görülebilecek olan bu bölümün, akademik metinlerin yoruculuğu yerine, daha ziyade akıcı olması hedeflenmiştir. Bunda da projenin hedef kitlesi yönlendirici olmuştur. Zira bu projeye ilgili çıktılar, sadece akademik çalışma yapanları değil, yakın döneme ve Trabzon'a ilgi duyan herkesi ilgilendirmektedir. Bu bölümde, hem mülâkatlarla uyumlu olsun, hem de okurlar için mülâkatları anlamlı hâle getirsin diye genel tabloyu göstermek amacıyla temel olabilecek bazı örneklere ve isimlere yer verilmiştir.

Çalışmamız pek çok kişi ve kurumun desteğiyle gün yüzüne çıkmıştır. Öncelikle projeyi kurumsal anlamda sahiplenen Trabzon Üniversitesi İslâmî İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi ve destekleyen Trabzon Büyükşehir Belediyesi'ne teşekkür ederiz. Kurumlar adına da özellikle Trabzon Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Emin Âşıkutlu ve Trabzon Büyükşehir Belediye Başkanı Murat Zorluoğlu, ayrıca en az onlar kadar kurumlar adına çalışmaları takip eden İslâmî İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Doç. Dr. Süleyman Gür ve Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Erdem Zekeriya İskenderoğlu beylere müteşekkirimiz. Projeyi yoğun akademik çalışmaları ve çeşitli sorumluluklarına rağmen sahiplenip yürütücülüğünü yapan Doç. Dr. Selim Demirci ve araştırmacı olarak sahada çalışan Doç. Dr. Eyüp Öztürk, Doç. Dr. Şenol Saylan, Doç. Dr. Fatih Topaloğlu, Doç. Dr. Süleyman Gür ve Öğr. Gör. Ahmet Cevdet Karaca beyefendilerin emekleri önünüzdeki çalışmayı ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma fakültemizden ve ihtisas kursumuzdan mezun öğrencilerimizin de yer aldığı proje olması hasebiyle de bizim için ayrı bir anlam taşımaktadır. Bundan dolayı projeye katkı sunan lisansüstü

bursiyer öğrencilerimiz Fatma Rabia Nur Düzenli, Serpil Arslan ve Cansel Akgül'e müteşekkirimiz. Projemizin teknik sorumluluğunu üstlenen yönetmenimiz Murat Davulcu ve asistanı İdris Akyüz beylere de özverili çalışmaları için teşekkür ediyoruz. Metinlerin dökümünde bazı bölümlere göz atarak bizlerle fikirlerini paylaşan sayın Mustafa Çil, Murat Ustakurt, Abdulkerim Malkoç, Mahmut Ayyıldız, Murat Arif Güney, Nur Kübra Demirci, Ayşegül Balık, Sema Berber, Merve Vildan Ata ve Semih Aras'a da teşekkür borçluyuz.

Hassaten bizlerle görüşmeyi kabul eden, evlerinde, köylerinde, çalıştıkları kurumlarda bizleri ağırlayan hocalarımıza şükranlarımızı sunuyoruz. Son olarak "Trabzon'u hocalarla anılan bir şehir" hâline getiren tüm büyüklerimizi de hayırla yâd etmek istiyoruz. Zira arkalarında; şahsiyetli duruşlarıyla, dinmek bilmeyen gayretleriyle, bereketi günümüze kadar ulaşan talebeleriyle ve eserleriyle kendilerinden bahsedilecek temiz bir hayat bıraktılar. Ahirete irtihal etmiş olanlara rahmet, hayatta olanlara da sıhhat ve afiyet diliyoruz.

Trabzon 2023

Doç. Dr. Süleyman GÜR

İslâmi İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Doç. Dr. Selim DEMİRCİ

Proje Yürütücüsü

Fahrettin Âşık

1945 yılında Dernekpazarı-Yukarı Kondu Mahallesi'nde doğdu. Çok küçük yaşlarında iken, mahallesinde imam-hatiplik görevi yapan Yusuf Mercan Hoca'dan Kur'an-ı Kerim okumasını öğrendi. Hafızlığa da başladı, 13 sayfaya kadar da hafızlığını getirdi. Yusuf Mercan Hoca'nın mahalledeki görevinden ayrılması üzerine hafızlığını bitiremedi. Hafızlığı bıraktıktan sonra, Mustafa Çıkrık, Süleyman Cincioğlu, Dursun Parlak, Mehmet Hanefi Kutluoğlu, Mehmet Bayrak ve Hacı Hasan Rami Yavuz gibi hocalardan Arapça ve İslâmî ilimler dersi okumaya başladı. İslâmî ilimler konusunda okunması gereken dersleri bitirince Hacı Hasan Rami Yavuz'dan icâzet aldı. İlkokulu, imam-hatip okulunu, daha sonra da farklı derslerden sınava girerek liseyi dışardan bitirdi ve 1971 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne girdi. 1974 yılında bu fakülteden mezun oldu. 1963 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nca açılan vaizlik-müftülük imtihanına girerek başarılı oldu. Ancak yaşı küçük olduğu için ataması yapılamadı. 18 yaşını doldurunca, Amasya-Suluova ilçesine imam-hatip olarak atandı. Bu görevinde iken askere gitti. Askerlik dönüşü Çorum, Tekke köyüne imam-hatip olarak tayin edildi. Tekke köydeki imam-hatiplik görevine devam ederken, 1963 yılında girdiği vaizlik-müftülük imtihanını kazandığı için 1968 yılında Bingöl-Kığı İlçe Müftülüğü'ne tayin edildi. 1971 yılında Çankırı-Orta İlçe Müftülüğüne atandı. Çankırı-Orta İlçe Müftülüğü görevini yürütürken 1974 tarihinde İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Fakülteyi bitirince terfien 1975 yılında Hakkâri İl Müftülüğü'ne atandı. Hakkâri İl Müftülüğü'nden 1978 yılında Kütahya İl Müftülüğü'ne, 1984 Yılında Giresun, 1991 Eskişehir, 2001 yılında Bursa İl Müftülüklerine atandı. Bursa İl Müftülüğü görevini yürütürken 2003 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefkoşa Büyükelçiliği Din Hizmetleri Müşavirliği'ne atandı. Bu görevini başarıyla tamamlayıp yurda dönünce, 2006 yılında Ankara Merkez Vaizliği'ne getirildi. 2010 senesinde yaş haddinden emekli oldu.

Görüşme Selim Demirci tarafından Ankara Diyanet Emeklileri Derneği'nde gerçekleştirilmiştir.

17 Temmuz 2023 tarihinde *Karadeniz’de Hoca Olmak: Hatıralara Yansıyan Yönleriyle Yakın Dönemde Dinî Hayat* başlıklı projemiz için yeniden Ankara’dayız. Bugünkü mülakatımız emektar hocalarımızdan Fahrettin Âşık hocamızla olacak. Hocamıza öncelikle bizimle görüşmeyi kabul ederek projemize destek olduğu için çok teşekkür ediyor ve sözü daha fazla uzatmadan hocamıza bırakıyoruz.

Hocam kısaca bize kendinizi tanıtır mısınız?

Ben Fahrettin Âşık, 1945 yılında resmî kayıtlara göre birinci ayın onunda, o zaman Trabzon Of’a bağlı olan Dernekpazarı’nın Kondu Mahallesi’nde dünyaya geldim. Hayatımın on yedi senesini orada geçirdim. On yedi seneden sonra da oradan taşınarak birçok yerde görev yaptım. Bulduğum yerde ilkokul olmadığından okula gitmedim. Sıbyan mektebine devam ettim. Sıbyan mektebinde dinî bakımdan eğitim aldım. Elif-bâ, Kur’ân-ı Kerîm falan okumayı öğrendim. Bir müddet hafızlığa çalıştım ancak sonrasında hafızlığa çalıştığım Hoca Yusuf Mercan “Ramazanlığa” gitti ve bir daha geri dönmedi. Karabük’te müezzin olarak vazife aldı. Aradan 3-4 ay geçti ve köy halkı ücretini bizzat kendilerinin verdiği Dursun Poryaz’ adında bir müderris tuttu. Birkaç arkadaşla beraber ondan Arapça okumaya başladık. *Emsile-Binâ-Maksûd*’u ondan okumaya devam ederken köyümüzde cereyan eden bir olay üzerine kendisi köydeki vazifeyi bıraktı ve gitti. Ondan sonra sıbyan mektebi hocası olan Mustafa Çıkrık Efendi’den, o da merhum olmuştur, *Maksûd*, *İzzî* ve *Avâmil*’i okuduk. İkinci sene Dursun Poryaz hocayla tekrar anlaşarak köyümüze hoca olarak tutuldu. *İzhâr* ve *Kâfiye*’yi de ondan okuduk. Sonradan Hacı Hasan Efendi’nin mümtaz talebelerinden merhum Mehmet Bayrak Hoca, mücâz bir hocaydı, köyümüze imam olarak tayin oldu. Yani tayin oldu demek, halk tarafından ücreti verilmek suretiyle hoca olarak tutulması anlamına geliyordu. Ondan *Kâfiye*’yi ve *Molla Câmi*’nin bir kısmını okuduk ve bu arada kendileri imtihan vermek suretiyle bir yere vaiz olarak tayin oldu. Bu defa Güney Mahallesi’nde Süleyman Cincioğlu adında Fotinos köyünden birisi müderris olarak talebelere ders okutmaya başladı. Köyümüzden beş kişiyle beraber oraya gidip gelmek suretiyle *İsâgûci*’ye kadar okuduk. Daha sonra ise bir o hocadan bir bu hocadan okumak yerine Hoşşera’da yeni ismiyle Akdoğan köyünde müderris olarak vazife yapan, bir taraftan da Çaykara Merkez vaizliği görevini yürüten merhum, meşhur Hasan Rami Yavuz’dan *İsâgûci* okumaya başladık. Mantık, meânî, bedî’, beyân vesaire ondan okuduk. Dört sene ondan okumaya devam ettik. *Şerhu’l-Akâid*, *Celâl* ve bir müddet de usul okuduktan sonra 1961 senesinde ondan icâzet aldık.

İcâzet aldıktan sonra birçok yerde vazife hayatımız başladı. Öncelikle ilkokul diplomasını almak için Çaykara merkezde imtihanlara girdik. İmtihanlar üç ay devam etti, üç ay üzerine de dersleri bitirdik ve nihayetinde ilkokul diplomasını aldık. İlkokul diplomasını aldıktan sonra Kırşehir’de “Ramazanlığa” gitmişim. Bir ramazan boyunca orada kaldım. Bayramdan sonra da Adana’ya gittim. Orada imam-hatip okulunun birinci devresindeki -o zaman imam-hatip okulunun birinci devresi dört seneydi- dersleri haziran ve eylülde imtihana girmek suretiyle bitirdim. Bitirdikten sonra Hulusi Özkul adında merhum bir müdür vardı. O müdür bizi bırakmadı. Dedi ki “İlla okula sen devam edeceksin ben seni yatılıya alacağım.” Bir taraftan da Türk Ocağı’na bir adam lazım oldu ve o Türk Ocağı’nda kaldım. Orada kalırken 4-5 ay kadar beşinci sınıfa devam ettim. Sonra ramazan da

* Ömer Dursun Poryaz, Çaykaralı Hacı Hasan Efendi’nin kayınpederidir.

yaklaşınca imam-hatip okulunun dört sene olan birinci devresini imtihanlarla geçtim. Geri kalan bu üç seneyi de imtihanlarla geçerim düşüncesiyle okulu bıraktım. Tasdiknameyi aldım ve ikinci devreye de bir taraftan devam ettim. O sırada Suluova'nın Orta Camii'ne imam olarak atandım. Askerden evvel iki sene orada vazife yaptım, aynı zamanda da Çorum'da İmam-Hatip Lisesi'ne dışarıdan imtihana girmek suretiyle devam ettim. Birkaç dersim kala askere gittim. Askerden sonra ise o dersleri de vererek okulu bitirdim.

İmam-hatip okulu bitince, evvelden 1963 senesinde vaizlik imtihanlarını Ankara'da vermiş olduğumdan imam-hatip mezunu ve vaiz olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'na müracaat ettim. O zaman imam-hatip mezunları pek fazla müftü yapılmıyordu ama dışarıdan bizim biraz tahsil yaptığımızı görünce ve vaizlik imtihanlarını vermiş olduğumu da dikkate alarak beni Kığı'ya müftü olarak tayin ettiler. Üç sene Kığı'da kaldım. Kığı'da vazife yaparken o zamanlar imam-hatip mezunlarını fakültelere almadıklarından Bingöl'de altı dersin imtihanını da vererek üniversite imtihanına girdim. Ve Ankara İlahiyat Fakültesi birinci sınıfa kaydımı yaptırdım. Kaydımı yaptırdım ama 12 Mart Muhtırası verilmiş olduğundan nakiller durmuştu ve ben bundan dolayı vazifeye devam ettim. Kaydım da tabii hâlâ ilâhiyattaydı. Bunların akabinde ise Allah razı olsun o günkü Diyanet İşleri Başkanlığı'nı vekâleten yürüten Gümüşhaneli Lütfi Doğan Hoca bize geçici olarak üç ay bir görev verdi ve üç ay görevli olarak Ankara'ya geldim. Biraz okula devam ettim ve birinci sınıfın imtihanlarını vererek ikinci sınıfa geçtim. Ve bu arada da Kığı'dan sonra Çankırı'nın Orta ilçesine müftü olarak atandım. Ankara'ya yakın ve her gün dolmuşu olan bir yere müftü olarak bizi tayin ettiler. Dört sene orada vazife yaptım. Üç senesi ilâhiyata devam ederek, bir senesi de ilâhiyat mezunu olarak bu vazifem orada devam etti. 1974 senesinin Haziran ayında ilâhiyat fakültesini bitirmiş oldum. Ankara İlahiyat Fakültesi'ni bitirdikten sonra bizi terfian Hakkâri İl Müftülüğü'ne 4. derece torba kadrosu olarak tayin ettiler. Hakkâri'de iki buçuk sene kaldım. Ondan sonra ise Dr. Lütfi Doğan -Allah rahmet eylesin- ona teşehhüt miktarı da olsa talebelik yaptığımızı dikkate alacak olmuş ki bizlere kolaylık sağlayarak tayinimizi Hakkâri'den Kütahya Müftülüğü'ne aldı. Kütahya'da altı buçuk sene kadar vazife yaptıktan sonra annem babam o zaman yaşlı ve sağ, kayınpeder ve kayınvalidem de sağ idiler, bundan dolayı onlara yakın bir yere gelmek istedim ve tayinimi altı buçuk sene üzerine Kütahya'dan boş olan Giresun Müftülüğü'ne istedim. Yedi sene de Giresun'da vazife yaptıktan sonra Eskişehir Müftülüğü'ne tayin oldum. On sene de Eskişehir'de müftülük yaptıktan sonra Bursa Müftülüğü'ne tayin oldum. İki sene de orada kaldım fakat bu defa da müşavirlik meselesi söz konusu oldu ve emekliliğim yaklaştığından ve kalacak yerim de olmadığından, tayininin maddi imkân olarak da iyi olan yurt dışına alınmasını arzu ettim ve kabul de edildi. Beni Lefkoşa Din Hizmetleri Müşavirliği'ne atadılar. Üç sene arada müşavirlik yaptıktan sonra boş olan Ankara Merkez Vaizliği'ne atadılar. Emekliliğime kadar kalan üç seneyi Ankara Merkez vaizi olarak geçirdim. 2010 senesinde yaş haddinden emekli oldum. Emekli olduktan sonra Hacı Bayram Veli Camii'nde haftada bir defa olmak üzere vazifemizi yine fahrî olarak devam ettirdik. Pandemiye kadar bu böyle devam etti. Sonrasında konulan sokağa çıkma yasağıyla bırakmak mecburiyetinde kaldık. Şuan ise Diyanet Emeklileri Derneği'nde yönetici olarak görev alıyorum. Bu dernekte yaz olsun kış olsun üzerimize düşen vazifeleri elimizden geldiğince yerine getirmeye çalışıyoruz.

Hocam ailenizden bahsedebilir misiniz? Ailenizde ilimle iştigal eden sizden başka kimse var mıydı? Muhterem validenizin ve babanızın size dinî telkinleri, yönlendirmeleri oldu mu?

Efendim hadis-i şerifte de Peygamber Efendimiz buyuruyor ki: “Kün âlimen, müteallimen vela tekün rabian veyahutta vela tekün hamisen” yani “Ya âlim ol, ya öğretici ol, ya öğrenen ol veyahut da bunların tâlibi ol veya bunların seveni ol ama beşinci olma helak olursun!” Bizimkiler de âlim degillerdi. Babam da annem de öğretmen degillerdi, talebe de degillerdi fakat bunları sevenlerdendi. Babam da annem de, bilhassa da annem hocaları, hafızları, Kur’an okuyanları çok severlerdi. Hocaların telkinlerinden çıkmayan ve onlardan aldıkları telkinleri hem tatbik eden hem de evladına yani bizlere tatbik ettiren kişilerdi. Allah rahmet eylesin kendilerine, biz onların evinde ve elinde büyüdük. Mesela bizi sıbyan mektebine, camiye, hocaya vermekten hiçbir zaman çekinmediler. Tabii iş güç zamanı tarladan, çayırdan, bayırdan, ormandan da hiç geri kalmadık ve tüm bunların arasında okumamızı da imkânlar dâhilinde elimizden geldiğince devam ettirdik. Babam okumuş degildi ama sıbyan mektebinde hafızlığa başlamıştı fakat yetim olduğundan bu tahsilini uzunca bir süre devam ettiremedi. Dinî bakımdan pek bir tahsili yoktu ama Osmanlıca’yı yazıp okuyabilen, son zamanlara kadar da askerde de dâhil mektuplarında Osmanlıca’yı kullanan biriydi. Bazen de mahallemizdeki çocukları okutmuştur. Annemin okuryazarlığı yoktu. Dedem hocaydı ama hoca olmasına rağmen çocuklarına böyle bir tahsil vermemişti. Ayrıca bizim ailemizde dayım Yusuf Şevki Efendi’nin oğlu Ali Efendi vardır. O da tarikat erbabıydı. Ve aynı zamanda Ferşad Efendi’nin de hem yakını hem de talebesiydi. İşte o da benim anne tarafından üvey dayım olur. Bizimle beraber olan irtibatımı da hiçbir zaman kesmemiştir. Memleketimizde âlimlere büyük hürmet ve saygı vardır. Eskiden çok daha fazlaydı tabii ama hâlen de bu mevcuttur. Yani Yusuf Efendi’nin, Süleyman Efendi’nin, Ali Efendi’nin tesirleri bizim büyüklerimizin üzerinde her zaman için bulunmuştur.

Hocam, arzu ederseniz biraz da ilk tahsil yaptığınız sıbyan mektebine dönelim. Sıbyan mektebine kaç yaşlarında gittiniz? Hocanız kimdi? Bize bunlardan bahsedebilir misiniz?

Altı yaşında Kur’ân-ı Kerîm’i hatmettim. Yedi yaşında hafızlığa başladım. Yazları bırakmak suretiyle bunu sürdürdüm. Sonradan benimle beraber hafızlık yapan talebenin olmaması, babamın ağabeyimle beni ilkokula göndermemesi hâlihazırda görev yapan hocanın tayininin başka yere alınmasıyla da beraber köye ücretle tutulan hocadan köydeki çocukların Arapça okumaya başlamasıyla biz de onlara katıldık ve Arapça okumaya başladık. Ben onların aralarında en küçük oldum. *Emsile, Binâ* vesaire okuyarak o dönemi böylece devam ettirdik.

Hocam Arapça’yla alakalı temel eserleri okuduktan sonra hocanızdan hadis, fıkıh, tefsir sahasında hangi eserleri okudunuz?

Hadisten *Meşâriku’l-envâr*, tefsirden bir müddet *Celâleyn* ve *Kâdî Beyzâvî*, fıkıhtan da *Halebî sağîr*, *Kudûri*, *Mültekâ* okuduk. Ancak hepsinden belli bölümler olmak suretiyle azar azar okuduk. Mesela usûl-i fıkıh okuduk ama o bir senede bitecek bir kitap değil, baş tarafından 40-50 sayfa okuduk. *Kâdî Beyzâvî*’yi de aynı şekilde. Tabii bu modern bir okuma olmayıp klasik usûlde bir okuma olduğundan birisi ibâre okuyor, birisi terkiibini yapıyor, birisi manasını veriyor, birisi mefhumunu okuyor. Mesela yirmi talebe varsa hepsi aynı yeri okuyamıyor, hoca onlara anlatıyor dersi, çalışan çalışıyor, çalışmayan da çalışmadan geçiyor. Tabii şu anki eğitim sistemi gibi karne almak, not almak, sınıfta kalmak veya iyi biliyorsa biran evvel geçmek gibi şeyler olmadığından beraber okuyan yirmi talebeden çalışıp kendi menfaatini bilen bir yere geliyor ama bu işlerde bezi olmayansa uydum kalabalığa minvalinden geçiyor ve icâzetini alıyor.

Hocam doğduğunuz ve ilk tahsilinizi yaptığınız yer olan Kondu deyince akla Kondulu Şevki Efendi geliyor. Varsa ona dair duyduklarınız ve müşahede ettikleriniz onları dinlemek isteriz.

Vallahi Şevki Efendi'yi ben tanımam ama sadece senden daha fazla bilgim olabilir. Ama tabii onun müritleri, dervişleri vardır; gelir-giderler. Hâlâ da onun mezarını ziyaret edenler çoktur. Kendisi vefat ettikten sonra onun yerine halifesi Holaysalı Ferşad Efendi geçti. Ferşad Efendi aynı zamanda onun damadıydı. Ferşad Efendi, Yusuf Şevki Efendi'nin oğlu Ali Efendi'yi bir müddet okuttu. O da gidip gelerek okuduğundan bu iş zahmetli oluyordu ve iyi bir tedrisat verilemiyordu. Ferşad Efendi ise öldükten sonra bu dervişlik, şeyhlik işini daha doğrusu tarikat işini, Nakşilik tarikatı, Ali Efendi yürüttü. Ali Efendi kendi hocasının da teşvikiyle daha doğrusu belki de fermanıya Amasya'nın Suluova kazasında vazife aldı. 40-50 sene kadar fahrî ve resmî orada vazife yaptı. Samsun'da Açıkbaş Ömer Efendi adıyla meşhur olan bir adam Ali Efendi'yi oraya gönderdi ve dedi ki:

Sen oraya git, kimseden bir şey isteme, kimseden bir şey alma, kendi sanatını orada yürüt, sanatı da var tabii sobacılık yapardı; fener, lamba vesaire işleyen bir adamdı, sonra vazifeni bilhassa da irşâd vazifeni orada fevkalade yürütmeye bak.

Hakikaten de Ali Efendi çok etkili oldu. Tesiri sadece Suluova'da değil o mıntıkada da âdetâ yayıldı. Oranın köylerinden, kentlerinden vesaire ona gelenler, ondan bir şey soranlar çok oldu. Tam bir mürşid-i kâmil olarak ölünceye kadar vazifesini yürüttü.

Hocam buraya bir virgöl koyup bizim çalışmamız açısından önemli bir noktayı vurgulamak isteriz. Trabzon bölgesinde yetişmiş hocalarımızın Karadeniz Bölgesi'ne sadece Ramazanlık gibi belli dönemler açısından değil de kalıcı dinî tesirlerinin olduğunu gözlemleyebileceğimiz birçok hadisenin varlığından söz edebiliriz. Bir tanesi de şuan ortaya çıkmış oldu. Hacı Ferşad Efendi'nin kayınbiraderi ve Yusuf Şevki Efendi'nin oğlu Suluova'ya gidip çevredeki şehirleri de etkileyecek biçimde uzun bir süre irşadla meşgul oluyor. Siz de orada belli bir süre vazife almıştınız hocam. Peki, Ali Efendi de o dönem orada mıydı?

Evet oradaydı.

Bize Ali Efendi ve o bölgeye hizmetlerine dair neler aktarabilirsiniz?

Ali Efendi'den bir ders okuduğum yoktu. Ama çok zeki, çalışkan ve aynı zamanda müttaki biriydi. Menfaat gütmeyen birisiydi de. Siyasetle de biraz meşgul olmuştur. Özellikle Süleyman Demirel'le beraber bir hukuku vardı. Süleyman Demirel her seçim mevsiminde ona bizzat gider, ziyaret eder. elini öper, resim çektirir ve basına verirdi. Menderes'in de tutkunu bir adamdı. Böyle olmasının sebebi de kendilerini bu tarikat meselelerinde serbest bırakmaları, bir müdahale ve baskı yapmalarından dolayıcıydı. Bundan başka onlardan hiçbir menfaati yoktu. Genelde siyasetle meşgul olanlar bundan bir mefaata elde etmenin peşinde koşarlardı ama Ali Efendi hiçbir zaman böyle olmamıştır, bunlardan tamamen uzak durmuştur.

Hocam çok kıymetli bilgiler aktardınız teşekkür ediyoruz ama isterseniz biz şimdi Kondu'ya tekrar dönelim. Hacı Hasan Efendi'ye tahsile gidiyorsunuz. Kendiniz mi buna karar verdiniz yoksa birilerinin teşviki mi oldu?

Benden evvel ağabeyim oraya gidip okumaya başlamıştı. Meânî okuyordu. Biz de bir sene sonra birkaç arkadaşla oraya gitmeye karar verdik. Çünkü bir ordan bir burdan okumayla bir başarı elde edilemiyordu. İstikrar olsun diye oraya gitmeye karar verdik. Dört sene boyunca kışın Akdoğan köyünde kaldım. Bizim o yörede ders okutan çoktu ama şunu söylemek gerekiyor; bu hocalar belli seviyeye kadar talebeyi okutur, daha sonra alır talebeyi Çalekli Dursun Efendi'ye, İdris Efendi'ye veya meşhur Hasan Efendi'ye götürürdü, iki tane İdris Efendi vardı; biri Sürmeneli biri de Çaykaralı'ydı. Müderris adamlardı bunlar. Bu Holalar'da da iyi okutan bazı hocalar vardı. Ama en meşhurları Çalekli Dursun Efendi ile Hopşeralı Hacı Hasan Efendi'yd.

Hocam Hopşera'da geçirdiğiniz bu dört senede nerede kaldınız?

Orada biz genelde İstanbul'a yerleşmiş olup da evleri boş olan yerlerde kalırdık. Mesela iki sene Osman Turan'ın evinde kaldık. Yatağımızı alır oraya gider, orada yatar-kalkardık. Kendimiz pişirir yerdik. Haftasonu olunca da hem eksiklerimizi gidermek hem de tatil yapmak için köyümüze evimize giderdik. Dört seneyi böyle geçirdik.

Hocam 1961'de icâzet aldınız, biraz icâzetinizden bahsedebilir misiniz?

Çaykara Müftüsü Yusuf Efendi vardı. O da ders okuturdu. O da Hacı Hasan Efendi'nin talebesiydi. Ama hakikaten derya bir adamdı. Müderris, Ehl-i Kur'an birisiydi. Onun talebeleriyle Hacı Hasan Efendi'nin talebeleri birleşir ve icâzet merasimi gerçekleştirilirdi. Davetiyeyle köyler davet edilir ve bunun sonucunda çok büyük kalabalıklarla bu merasimler yapılırdı. Bir gün bir geceyi aşan merasimler olurdu. Hasan Erol adında meşhur bir adam vardı. Hasan Ramî Yavuz'un da ya teyze oğlu veyahut da hala oğluydu sanıyorum. O da CHP'nin ileri gelenlerindendi. Aynı zamanda da Çaykara'da esnaftı. Bürokrasi üzerinde de etkiliydi. İşte Hasan Erol'un sayesinde herhangi bir baskı veyahut da müsaade edilmeme gibi bir durumla Hasan Efendi hiç karşılaşmıyordu. Tıpkı tedrisatını yürüttüğü gibi icâzet merasimini de her sene veya iki senede bir sorunsuz şekilde yürütüyordu. İcâzet dualarını da Yusuf Efendi'yle beraber yaparlardı. İcâzet dualarında etraf köylerden gelen kurrâ-hafızlar, iyi Kur'an okuyan hafızlar birer aşr-ı şerif okurlar; hocalardan da birer saat, yarımşar saat ders verenler olurdu. Ayrıca mücâz olan talebelerden de birkaç kişiye beşer-onar dakikalık bir konuşma yaptırılırdı. Konuşma da orada bulunan cemaate bir hoş geldin veyahutta işte işin mana ve önemini anlatan bir konuşma olurdu. 5-10 dakikayı geçmezdi bu konuşmalar. Ben de naçizane icâzetimde konuşma yapanlardandım. Hocanın oğlu Yunus Vehbi Yavuz da benim arkadaşım. Onunla beraber icâzet almıştık. O da ben de konuşma yapanlardandık. Ayrıca bu merasimlerde Hacı Hasan Efendi icâzetnâmelerden bir tanesini baştan sona okur, diğerlerinin sadece başlıklarını, ad-soyadı ve son kısımlarını okurdu. Diyelim ki on beş kişi icâzet alıyor, onların hepsinin nüfus cüzdanı gibi bir cüzdanları, onun içerisinde de 1,5-2 sayfalık silsilenâme olurdu. Kendi hocasından alır bunu ta İbn Mesud'a veya İbn Abbas'a kadar götürür, ordan da onlar ilmi Hazreti Peygamber'den aldılar o da Cebrail'den, Cebrail de Allah'tan aldı şeklinde silsileyi bitirirlerdi. İşte bunlardan bir tanesini Hacı Hasan Efendi okurdu. Sonunda da iyi bir duayla bu merasim bağlanırdı. Gelenlere de fevkalade bir yemek ikramı yapılırdı. Kadınlar ayrı yerlerde bulunurlardı. O gelen hocalar birer saat, yarımşar saat olmak üzere kadınlara da ders verirdi. Fevkalade bir irşat görevi yerine getirilirdi. Ayrıca manevi bakımdan da insanlara tesir edecek muazzam bir tören olurdu. Dört gözle beklenir, gelmemelik yapılmazdı. Herkes uzak köylerden sabah yola çıkar, 2-3 saate gelirlerdi. Merasimin yapılacağı alan tamamen dolardı, bir kürsü de kurulurdu. Bizim dönemimizden

sonra da 2-3 sefer daha düzenlendi ama 70'lerden sonra tasavvuf meselesi ön plana çıkıp, okullar açılınca bu işlerde gevşeme oldu. Şuanda pek böyle okuyan yok.

Hocam icâzet merasimini anlatışınızdan heyecanı biz de hissettik.

Çok müthiş olurdu merasimler. Hatta ben icâzet almadan evvel 12-13 yaşlarındayken de bir iki defa katılmıştım icâzet merasimlerine. Mesela Mehmet Bayrak var, Bekir Yakut var onunkinde de katılma fırsatım olmuştu. Bir de Çalekli Remzi Yavuz'un da icâzetinde bulunmuşum.

Hocam 12-13 yaşlarında katılmış olduğunuz bu icâzet merasimleri sizi ilimle alakalı heveslendirdi mi? Üzerinizde bir etkisi oldu mu?

Tabii, çok etkisi oldu. Bizler için kamçılıyıcı bir unsur oldular.

Peki, şöyle diyebilir miyiz hocam? 1960'lı yıllarda bölgede düzenlenen bu icâzet merasimleri geleneğin devamı ve küçüklerin ilim tercihi açısından teşvik edici oluyordu.

Fevkalade teşvik edici oluyordu. İcâzet alanlar da görev aldıkları yerlerde bir taraftan ders okutmaya başladılar. Onlar içerisinde de tanıdıklarımız, bildiklerimizden de icâzet verenler oldu. Bizden evvel yine imtihan vermek suretiyle müftü olanlar da vardı. Kasım Akçay Hoca olsun, Ali Kemal Saran olsun bunlar müftü olanlardandı. Tabii müftü olunca ders okutma işi biraz ikinci plana atılıyordu. Ancak imamlık yapanlar bu işi yürütüyorlardı.

Hocam Hacı Hasan Efendi'nin talebelerine muamelesi nasıldı? Yani bir hoca olarak eğitimciliği?

Efendim Hacı Hasan Efendi ahlak numunesi bir adamdı. Bize bir kere olsun içki içmeyeceksiniz, kumar oynamayacaksınız, beş vakit namazınızı kılacaksınız, oruç tutacaksınız dememiştir. Biz onun tavrından, konuşmasından alınması gereken dersleri alırdık. Talebelerinin üzerinde asla bir baskı kurmazdı, onları hür bırakırdı, derslerini de bu ortam üzerinden işlerdi. Kendisi zaten "Lisânü'l-hâl entaku min lisani'l-makal" diye bir söz varya tam olarak oydu. Onun hâli konuşuyor, oturuşu konuşuyor, duruşu konuşuyor, hareketleri, tavrı konuşuyor zaten. İşte bunlar konuştuğuktan sonra başka bir şeyin konuşmasına lüzum yok. Hasan Efendi sabahtan akşama kadar dersle meşguldü. Salı günleri Çaykara'nın haftası olduğundan gider bir vaazını yapar gelirdi. Resmî vaizdir zaten. Bir de cuma günü gider vaazını yapardı. O günlerde de yine usul okuyan talebelere sabahtan dersi verir, ondan sonra gider çarşıya dersini yapardı. Bilmiyorum siz hiç onun dershanesine, köyüne gittiniz mi de Konya'nın bir belediye başkanı var Halil Ürün, orayı görünce iki odalı bir üniversite demiş burası için. Hakikaten sizin vazife yaptığınız İlahiyat Fakültesi'ni küçümsemek için söylemiyorum ki asıl tedrisatı siz yapıyorsunuz. Ama o dönemde ayrı bir hadis, fıkıh, tefsir, siyer, gramer hocası yok bunların hepsinin hocası Hacı Hasan Efendi'ydi. Tabii kalfaları da vardı. Eski talebeleri yeni talebelerine dersler verirdi ama belli derslerden üstünü bizzat kendisi verirdi. Yaylası vardı Eğrisu'da. Yazın yaylaya gitmeyi de hiç ihmal etmezdi. Yaylaya gittiği zaman da 2-3 ay kalırdı. Uzaktan gelen talebelerini de alır öyle giderdi. Hem orada onlara ders verir hem de orada bulunan çay kesmek, inekleri beslemek olsun işlerini yaparlardı. Mesela ufak bir tarlası vardı evinin altında, orayı bizler beller, kazardık. Yine evinin başında çayırı vardı, onu da bizler toplardık. Hoca kendini

tamamen ilme vermişti ve bu alanda muvaffak olmak istemişti. Allah da onu muvaffak etmiştir. Allah rahmet eylesin.

Allah rahmet eylesin. Hocam Hacı Hasan Efendi'den okuduğunuz dönemlerde Trabzon'da sizin de az önce değindiğiniz Yusuf Bilgin Hoca, Âşikkutlu Hoca, Çalekli Hacı Dursun Efendi gibi âlimler var. Bunlara dair anlatılan ve sizin zihninizde kalan bir şeyler var mı hocam?

Çalekli Dursun Efendi'nin zamanında ben çok küçüktüm. Onunla bir defa icâzet dualarında bir araya geldim. Ama Âşikkutlu Efendi'yle çok görüştüm. Meclisinde de defalarca bulundum. Of ile Dernekpazarı'nın arasında bulunan Taşhan'a gelirdi. Salı günü hafta yapılırdı orada, o vakit Taşhan'a gelirdi. Oranın imamı da arkadaşım Ahmet Keleş'ti. Âşikkutlu Efendi'yle orada karşılaştığımda sanki yüzünde gökten aşağıya inen nurların belirlediğini görebiliyordum. O kadar mübarek bir insandı. En ufak bir kırıcı sözüne, ürkütücü lafına, nefret ettirici bir davranışına katiyen rastlayamazdınız. Çok da talebe yetiştirmiştir. Köyü bir müze olarak kullanılıyor diyebiliriz. Ben de gidip gezdim oraları.

Sayın hocam Trabzon merkezli olarak hocalarımızın ta'lim-tahsil hayatını dinledik. Ancak çok kısa bir şekilde Adana İmam-Hatip ve Ankara İlahiyat günlerinizden de bahsedebilir misiniz? Orada sizi etkileyen hocalar ve karşılaştığınız şeyler hakkında neler söylemek istersiniz?

Ben Kırşehir'in bir köyünde Ramazanlık yaptım. Bir ramazan boyunca vaiz olarak orada kaldım. Bana epey bir para da verdiler. Hatta beni gönderirken köyün dışına kadar bana eşlik de ettiler. Paranın bir kısmını babama, bir kısmını askerde olan ağabeyime gönderdim. Yüklü bir tutar da bana kaldı. Onunla beraber Adana'ya gittim. Orada Yağ Camii'nin bir misafihanesi vardı, orada yatacak yer buldum. İmtihanlara iki ay vardı. Ben de orada iyi ders çalıştım. Yalnız şuna da değinmek gerek; Hasan Türker diye Çaykara Millî Eğitim Müdürü vardı. Hacı Hasan Efendi'de hem hafızlık yapmış hem de icâzet almış. Biz de ilkokul diploması alacakken bizim hocanın talebesidir, bize bir iltimas geçer diye düşündük ama hiç öyle olmadı, daha da zorladı. Dört sefer imtihana girmek zorunda kaldık. Her ay başı imtihan vardı. En sonuncusunda artık imtihan kitaplarını iyice bellemişim, o zaman küçüktük, okuduğumuz aklımıza giriyordu, sonunda mezun oldum. O yüzden Adana'da iki ay çalışmayla başarılı oldum. Torpille falan değil yani.

Niye Adana hocam?

Orada tanıdığım birkaç imam arkadaşım vardı. Belki onlarla temas kurarız diye orayı seçtim. Gittimiz de iyi olmuş yoksa köyde tarlada, bahçede çalışmaktan kendimizi bu işlere veremeyecektik. İzmir Kestanepazarı'ndan 20-25 öğrenci vardı. Onlarla dışarıdan imtihanlara girdik. 25 dersimin 22 tanesini başarıyla geçtim. Geriye kalan fizik, psikoloji ve tabiat derslerini de eylülde girdiğim sınavda verdim ve böylece mezun oldum. Benden başka da İzmir Kestanepazarı'ndan gelen öğrencilerden bir kişi mezun oldu. Diğerleri de işte üç ders verdi, on ders verdi. Benim orada böyle bunları verebilmemin temelinde o Hasan Türker Hoca'nın ilkokul imtihanını verirken bizi sıkıştırması vardı. Bize tam olarak öğrenimimizi tekmiil etmeden diploma vermemesi çok yardımcı oldu. Mesela oraya gittiğimde gördüm ki ben zaten çoğu şeyi biliyordum. Ortaokuldaki tarih bilgisiyle ilkokuldaki tarih bilgisi arasında pek fazla bir fark yok. Ortaokuldaki coğrafya ile ilkokuldaki coğ-

rafya arasında fazla bir fark yok. Dört işlemi de fevkalade yapıyorduk ve böylece imtihanları geçmiş olduk.

İlâhiyat fakültesine gelince puanım tuttu ve oraya girdim ama Kığı'da müftüydim ve tayin olmuyordum. Birinci sınıf böyle geçti sonra Orta kazasına tayin oldum. Orada Kaymakam Bey beni ve hukuk okuyan veteriner bir arkadaşı çağırdı ve “Duyduğuma göre Ankara’da ikiniz talebeymişsiniz. Siz Ankara’ya derse, imtihana vesaire giderken izin almanıza lüzum yok benim tahrirat kâtibim İsmet Bey’e bir bilgi verin yeter. İsteddiğiniz zaman da gidin derslerinize girin. İstedğiniz zaman da okula devam edin.” dedi. Burada bize bir jest yaptı. Ama tabii Ankara’ya geliş gidişler olsun, yemek, yatmak, kalkmak olsun bunlar hep parayla olduğundan zor oluyordu. Bir de tabii bu zamanki kadar imkân da yoktu. Biz de sadece imtihanlara gelir girer, sonra geri dönerdik. Okulu bitirdim ama benim hedefimde hukuk ve edebiyat fakültesi vardı. Çünkü hukuk fakültesine devam zorunluluğu yoktu, ben de o zaman evli ve iki çocuk babasıydım. İmtihanlara girer, bitiririm diye düşünüyordum. Ama ilâhiyat fakültesini de mesleğim olduğundan zorlanmadan bitirdim. Sınav sonuçları açıklandığında ilâhiyat fakültesine puanım tuttuğundan kayıt yaptırdım, ama sonrasında hukuk fakültesinin de puanı düştü ama bir daha geri dönüp de kaydımı sildirmedi. 1974’te mezun oldum. Mezun olduktan sonra da işte bu 4. torba kadroyla Hakkâri ve Kütahya’da görev aldım. Yurt dışına da gittim, hacca da gittim.

Hocam, sizi yorduk, güzel bir söyleşi oldu çok teşekkür ediyoruz.

Estağfurullah, ben çok memnun oldum. Çok teşekkür ederim. Bu fırsatı bize verdiğiniz için Allah sizlerden razı olsun.